

CARU COMMV. Torhoutsesteenweg 2A/0502 8400 OOSTENDE

VORMINGEN

FORMATIONS

CONSULTANCY

info@caru-commv.be

<https://www.caru-commv.be>

CARU OVERHEIDSOPDRACHTEN 2023. NIEUWSBRIEF DECEMBER 23 JANUARI 24

WETGEVING

MB 13/12/2023 OFFICIELE BEKENDMAKING NIEUWE DREMPELS

DECREET 23/11/2023 DE ORGANISATIE EN DE RECHTSPLEGING VAN SOMMIGE VLAAMSE BESTUURSRECHTSCOLLEGES definitie beveiligde zending

RECHTSPRAAK EUROPEES HOF

ARREST VAN HET HOF (Grote kamer) van 28 november 2023 DRAGEN VAN ZICHTBARE TEKENS VAN RELIGIEUZE OF LEVENSBESCHOUWELIJKE OVERTUIGINGEN

RECHTSPRAAK RAAD VAN STATE

-GRENZEN AAN DE MOGELIJKHEDEN TOT REGULARISATIE VAN EEN SUBSTANTIËLE

ONREGELMATIGHEID BIJ PROCEDURES MET ONDERHANDELINGEN

-ROL VAN DE RAAD VAN STATE BIJ HET PRIJSNAZICHT

-BEGRIPPEN SUBSTANTIELE ONREGELMATIGHEID EN VEREISTE MINIMALE EISEN

INFO VARIA :

SELECTIERITERIA IN DE PRAKTIJK

ONS OPLEIDINGSAANBOD :

-OVERZICHT VAN INTERNE OPLEIDINGSMOGELIJKHEDEN ZIE <https://www.caru-commv.be>

LAANBOD HANDBOEKEN

HANDBOEK MASTERCLASS 2022 DELEGATIE EN STRUCTURERING VAN DE AANKOOPDIENST

-HANDBOEK MASTERCLASS 2023 VIJF JAAR PRAKTIJKTOEPASSING WOO **EERSTE DEEL**

CAPITA SELECTA: bevoegdheden aansprakelijkheid, verplichte raming, prijsnazicht, onderaanneming

-HANDBOEK MASTERCLASS 2023 VIJF JAAR PRAKTIJKTOEPASSING WOO **TWEDE DEEL**

SELECTIE EN GUNNING

****INSCHRIJVING MASTERCLASS 2024 VIJF JAAR PRAKTIJK TOEPASSING WOO **DERDE DEEL******

GUNNINGWIJZEN EN GUNNINGMETHODES

Ed. 012/2023 VEWA Copyright © 2023 Alle rechten voorbehouden

PROF RUDI CLAEYS

OFFICIELE BEKENDMAKING NIEUWE DREMPELS

13 DECEMBER 2023. - Ministerieel besluit tot wijziging van de Europese bekendmakingsdrempels in meerdere koninklijke besluiten tot uitvoering van de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten, de wet van 17 juni 2016 betreffende de concessieovereenkomsten en de wet van 13 augustus 2011 inzake overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten op defensie- en veiligheidsgebied

HOOFDSTUK 1 - Wijziging van de Europese bekendmakingsdrempels in het koninklijk besluit van 23 januari 2012

Artikel 1. In artikel 33, eerste lid, van het koninklijk besluit plaatsing overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten op defensie- en veiligheidsgebied van 23 januari 2012, worden de bedragen 5.382.000 euro en 431.000 euro vervangen door de respectieve bedragen 5.538.000 euro en 443.000 euro.

HOOFDSTUK 2 - **Wijziging van de Europese bekendmakingsdrempels in het koninklijk besluit van 18 april 2017**

Art. 2. In artikel 11, eerste lid, van het koninklijk besluit plaatsing overheidsopdrachten in de klassieke sectoren van 18 april 2017 worden de bedragen 5.382.000 euro, 140.000 euro en 215.000 euro vervangen door de respectieve bedragen **5.538.000 euro, 143.000 euro en 221.000 euro.**

HOOFDSTUK 3 - Wijziging van de Europese bekendmakingsdrempels in het koninklijk besluit van 18 juni 2017

Art. 3. In artikel 11, eerste lid, van het koninklijk besluit plaatsing overheidsopdrachten in de speciale sectoren van 18 juni 2017 worden de bedragen 5.382.000 euro en 431.000 euro vervangen door de respectieve bedragen 5.538.000 euro en 443.000 euro.

HOOFDSTUK 4 - Wijziging van bepaalde drempels in het koninklijk besluit van 25 juni 2017

Art. 4. In artikel 4, eerste lid, van het koninklijk besluit van 25 juni 2017 betreffende de plaatsing en de algemene uitvoeringsregels van de concessieovereenkomsten wordt het bedrag 5.382.000 euro vervangen door het bedrag 5.538.000 euro.

HOOFDSTUK 5 - Inwerkingtreding

Art. 5. Voor de opdrachten of concessies waarvan de geraamde waarde lager is dan de drempels voor de Europese bekendmaking, treedt dit besluit **in werking op 1 januari 2024**, voor zover deze opdrachten of concessies vanaf die datum worden bekendgemaakt of hadden moeten worden bekendgemaakt of, bij ontstentenis van een verplichting tot voorafgaande bekendmaking, voor zover vanaf die datum wordt uitgenodigd tot het indienen van een offerte.

Het eerste lid is eveneens van toepassing op de opdrachten of concessies waarvan de geraamde waarde gelijk is aan of hoger is dan de drempels voor de Europese bekendmaking. Voor deze opdrachten en concessies wordt de datum van verzending door het e-procurement platform van de aankondiging naar het Europees publicatieblad echter als de datum van bekendmaking van de opdracht of de concessie beschouwd.

Brussel, 13 december 2023.

De Eerste Minister,

23 NOVEMBER 2023. - DECREET TOT WIJZIGING VAN HET DECREET VAN 4 APRIL 2014 BETREFFENDE DE ORGANISATIE EN DE RECHTSPLEGING VAN SOMMIGE VLAAMSE BESTUURSRECHTSCOLLEGES met de definitie beveiligde zending

In artikel 2 van het decreet van 4 april 2014 betreffende de organisatie en de rechtspleging van sommige Vlaamse bestuursrechtscolleges, het laatst gewijzigd bij het decreet van 17 maart 2023, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° punt 8° wordt vervangen door wat volgt:

"8° **beveiligde zending: een van de volgende betekeningswijzen:**

- a) een **analoge** zending: een aangetekend schrijven of een afgifte tegen ontvangstbewijs;
- b) een **digitale** zending: een zending via het digitale platform, vermeld in punt 11° ;
- c) elke **andere** betekeningswijze die de Vlaamse Regering bepaalt, waarvan de datum van de kennisgeving met zekerheid kan worden vastgesteld;"

2° er wordt een punt 11° toegevoegd, dat luidt als volgt:

"11° digitale platform: het platform dat door de dienst van de Bestuursrechtscolleges ter beschikking wordt gesteld met het oog op de digitale procesvoering voor de Vlaamse bestuursrechtscolleges;"

3° er wordt een punt 12° toegevoegd, dat luidt als volgt:

"12° algemene verordening gegevensbescherming: verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming);" ;

4° er wordt een punt 13° toegevoegd, dat luidt als volgt:

"13° videoconferentie: een systeem van rechtstreekse, wederkerige en gelijktijdige uitwisseling van beeld en geluid dat een of meerdere geografisch van elkaar verwijderde personen of groepen van personen toelaat om visueel, auditief en verbaal met elkaar te communiceren."

.....

EUROPEES HOF EN HET VERBOD OP HET DRAGEN VAN ZICHTBARE TEKENS VAN RELIGIEUZE OF LEVENSBESCHOUWELIJKE OVERTUIGINGEN (hoofdoekenverbod) E.h.v.J. ARREST VAN HET HOF (Grote kamer) van 28 november 2023

Beantwoording van de prejudiciële vragen

Eerste vraag

21 Met zijn eerste vraag wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of artikel 2, lid 2, onder a) en b), van richtlijn 2000/78 aldus moet worden uitgelegd dat een **interne regel van een gemeentebestuur die op algemene en niet-gedifferentieerde wijze de personeelsleden van dat gemeentebestuur verbiedt om op het werk zichtbare tekens te dragen** waaruit met name levensbeschouwelijke of religieuze overtuigingen blijken, kan worden **gerechtvaardigd** door de wens van het gemeentebestuur om een volkomen neutrale overheidsomgeving tot stand te brengen.

22 Om te beginnen moet eraan worden herinnerd dat het begrip „godsdiens” in artikel 1 van richtlijn 2000/78 zowel betrekking heeft op het forum internum, dit is het feit een overtuiging te hebben, als op het forum externum, dat wil zeggen de belijdenis in het openbaar van een religieuze overtuiging (arrest van 14 maart 2017, G 4S Secure Solutions, C-157/15, EU:C:2017:203, punt 28). Daaraan moet worden toegevoegd dat dit artikel godsdiens en overtuiging op dezelfde lijn zet, net als artikel 19 VWEU, waarin staat dat de wetgever van de Europese Unie passende maatregelen kan nemen om discriminatie op grond van onder meer „godsdiens of overtuiging” te bestrijden, of als artikel 21 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, waarin „godsdiens of overtuiging” als een van de discriminatiegronden wordt genoemd. Derhalve moeten de termen „godsdiens” en „overtuiging” voor de toepassing van richtlijn 2000/78 als twee kanten van dezelfde discriminatiegrond worden gezien (arrest van 15 juli 2021, WABE en MH Müller Handel, C-804/18 en C-341/19, EU:C:2021:594, punt 47).

23 Voorts valt een bepaling zoals artikel 9 van het arbeidsreglement van de gemeente met daarin een verbod voor haar personeel om op het werk zichtbare tekens van met name levensbeschouwelijke of religieuze overtuigingen te dragen, binnen de werkingssfeer van richtlijn 2000/78, aangezien die richtlijn overeenkomstig artikel 3, lid 1, ervan van toepassing is op alle personen zowel in de overheidssector als in de particuliere sector, met inbegrip van overheidsinstanties. Bovendien moet een dergelijke bepaling worden geacht te vallen onder „werkgelegenheid en arbeidsvoorwaarden” in de zin van artikel 3, lid 1, onder c), van die richtlijn.

24 Na deze verduidelijkingen moet worden opgemerkt dat de eerste vraag van de verwijzende rechter zowel betrekking heeft op artikel 2, lid 2, onder a), van richtlijn 2000/78 inzake „directe discriminatie”, als op artikel 2, lid 2, onder b), van deze richtlijn inzake „indirecte discriminatie”.

25 Dienaangaande zij eraan herinnerd dat een interne regel van een werkgever die op het werk slechts het dragen verbiedt van grote en opvallende tekens van met name levensbeschouwelijke of religieuze overtuigingen, directe discriminatie op grond van

godsdienst of overtuiging in de zin van artikel 2, lid 2, onder a), van richtlijn 2000/78 kan opleveren in gevallen waarbij het criterium dat ziet op het dragen van die tekens onlosmakelijk verbonden is met een of meerdere bepaalde godsdiensten of overtuigingen [zie in die zin arresten van 15 juli 2021, WABE en MH Müller Handel, C-804/18 en C-341/19, EU:C:2021:594, punten 72-78, en 13 oktober 2022, S.C.R.L. (Kledingstuk met een religieuze connotatie), C-344/20, EU:C:2022:774, punt 31]. Uit de verwijzingsbeslissing komt echter niet naar voren dat de regel die aan de orde is in het hoofdgeding betrekking heeft op een dergelijk geval.

26 Omgekeerd levert een interne regel van een werkgever die verbiedt om op het werk zichtbare tekens van met name levensbeschouwelijke of religieuze overtuigingen te dragen **geen directe discriminatie op wanneer die regel zonder onderscheid voor alle uitingen van dergelijke overtuigingen geldt en alle werknemers van de onderneming op dezelfde wijze behandelt door hen op algemene en niet-gedifferentieerde wijze met name te verplichten** zich neutraal te kleden, wat het dragen van dergelijke tekens uitsluit (arresten van 14 maart 2017, G 4S Secure Solutions, C-157/15, EU:C:2017:203, punten 30 en 32, en 15 juli 2021, WABE en MH Müller Handel, C-804/18 en C-341/19, EU:C:2021:594, punt 52).

27 Aangezien iedereen hetzij een godsdienst hetzij een religieuze, levensbeschouwelijke of spirituele overtuiging kan hebben, creëert een dergelijke regel, voor zover die op algemene en niet-gedifferentieerde wijze wordt toegepast, immers geen verschil in behandeling op grond van een criterium dat onlosmakelijk met godsdienst of overtuiging verbonden is [arresten van 15 juli 2021, WABE en MH Müller Handel, C-804/18 en C-341/19, EU:C:2021:594, punt 52, en 13 oktober 2022, S.C.R.L. (Kledingstuk met een religieuze connotatie), C-344/20, EU:C:2022:774, punten 33 en 34].

28 Tenzij de verwijzende rechter vaststelt dat verzoekster in het hoofdgeding, ondanks de algemene en niet-gedifferentieerde wijze waarop artikel 9 van het in het hoofdgeding aan de orde zijnde arbeidsreglement is geformuleerd, anders is behandeld dan andere werknemers die hun met name religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen mochten uiten door het dragen van een zichtbaar teken waaruit dergelijke overtuigingen blijken of op een andere manier, en dat zij daardoor slachtoffer is geweest van directe discriminatie op grond van godsdienst of overtuiging in de zin van artikel 2, lid 2, onder a), van richtlijn 2000/78, zal deze rechter bijgevolg moeten onderzoeken of de regel van artikel 9 van het arbeidsreglement van de gemeente personen die een bepaalde godsdienst aanhangen of een bepaalde overtuiging hebben bijzonder benadeelt, waardoor er daadwerkelijk sprake is van indirecte discriminatie op een van die gronden in de zin van artikel 2, lid 2, onder b), van die richtlijn.

29 Dienaangaande vloeit uit vaste rechtspraak van het Hof voort dat een interne regel van een werkgever waarbij op het werk het dragen van zichtbare tekens van met name levensbeschouwelijke en religieuze overtuigingen wordt verboden een indirect op godsdienst of overtuiging gebaseerd verschil in behandeling in de zin van die bepaling kan opleveren indien vaststaat dat de in die regel opgenomen ogenschijnlijk neutrale verplichting in feite tot gevolg heeft dat personen die een bepaalde godsdienst aanhangen of een bepaalde overtuiging hebben bijzonder worden benadeeld (zie in die zin arresten van 14 maart 2017, G 4S Secure Solutions, C-157/15, EU:C:2017:203, punt 34, en 15 juli 2021, WABE en MH Müller Handel, C-804/18 en C-341/19, EU:C:2021:594, punt 59).

30 Volgens artikel 2, lid 2, onder b), i), van richtlijn 2000/78 **levert een dergelijk verschil in behandeling echter geen indirecte discriminatie op indien het objectief wordt gerechtvaardigd door een legitiem doel en de middelen voor het bereiken van dat doel**

passend en noodzakelijk zijn (arrest van 15 juli 2021, WABE en MH Müller Handel, C-804/18 en C-341/19, EU:C:2021:594, punt 60).

31 In dat verband zij opgemerkt dat het weliswaar uiteindelijk de taak van de nationale rechter is – die bij uitsluiting bevoegd is om de feiten te beoordelen – om vast te stellen of en in hoeverre de bepaling van het in het hoofdgeding aan de orde zijnde arbeidsreglement in overeenstemming is met deze vereisten, maar dat het Hof, dat de nationale rechter nuttige antwoorden dient te verschaffen, bevoegd is om op basis van het dossier van het hoofdgeding en van de ontvangen schriftelijke en mondelinge opmerkingen aanwijzingen te geven die de nationale rechter in staat stellen uitspraak te doen in het concrete, bij hem aanhangige geschil.

32 Wat in de eerste plaats de voorwaarde inzake **het bestaan van een legitiem doel** betreft, blijkt uit het verzoek om een prejudiciële beslissing dat artikel 9 van het in het hoofdgeding aan de orde zijnde arbeidsreglement, dat een verbod bevat op het dragen van zichtbare tekens waaruit de met name levensbeschouwelijke of religieuze overtuigingen van personeelsleden van de gemeente blijken, ongeacht of deze personeelsleden al dan niet in contact komen met het publiek, volgens de gemeente tot doel heeft uitvoering te geven aan het beginsel van neutraliteit van de openbare dienst, dat zijn rechtsgrondslag vindt in de artikelen 10 en 11 van de Belgische Grondwet, het onpartijdigheidsbeginsel en het beginsel van staatsneutraliteit.

33 In dat verband moet elke lidstaat – in voorkomend geval met inbegrip van de lagere overheden binnen de hun toegekende bevoegdheden – over een beoordelingsmarge beschikken bij het vormgeven van de neutraliteit van de openbare dienst die die lidstaat op het werk wil bevorderen. Het beleid van „exclusieve neutraliteit” dat een overheidsdienst, in casu een gemeentebestuur, naargelang van de specifieke eigen context en binnen het kader van zijn bevoegdheden wil opleggen aan zijn werknemers met het oog op de totstandbrenging van een volkomen neutrale overheidsomgeving, kan dus worden geacht objectief te worden gerechtvaardigd door een legitiem doel in de zin van artikel 2, lid 2, onder b), i), van richtlijn 2000/78. Dat geldt evenzo voor een verschillend neutraliteitsbeleid waar een andere overheidsdienst naargelang van de specifieke eigen context en binnen het kader van zijn bevoegdheden voor zou kiezen, zoals een algemene en niet-gedifferentieerde toestemming om zichtbare tekens van met name levensbeschouwelijke of religieuze overtuigingen te dragen, ook in contacten met het publiek, of een verbod op het dragen van die tekens dat beperkt is tot situaties waarin er van dergelijke contacten sprake is.

34 Richtlijn 2000/78 voorziet immers slechts in een algemeen kader voor de gelijke behandeling in arbeid en beroep, dat de lidstaten, en in voorkomend geval hun lagere overheden, een beoordelingsmarge laat om rekening te houden met de specifieke eigen context, gezien hun diverse benaderingen wat betreft de plaats die zij binnen hun staat willen toekennen aan godsdienst of levensbeschouwelijke overtuigingen in de publieke sector. De beoordelingsmarge waarover de lidstaten, en in voorkomend geval de lagere overheden, aldus beschikken bij gebrek aan consensus op het niveau van de Unie moet echter gepaard gaan met toezicht door de nationale rechter en de Unierechter, waarbij er met name wordt nagegaan of de naargelang het geval op nationaal, regionaal of lokaal niveau genomen maatregelen in beginsel gerechtvaardigd en evenredig zijn (zie in die zin arrest van 15 juli 2021, WABE en MH Müller Handel, C-804/18 en C-341/19, EU:C:2021:594, punten 86 en 88 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

35 Uit richtlijn 2000/78 blijkt trouwens duidelijk dat de Uniewetgever niet zelf de noodzakelijke afstemming tot stand heeft gebracht tussen de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst en de legitieme doelstellingen die ter rechtvaardiging van een ongelijke behandeling overeenkomstig artikel 2, lid 2, onder b), i), van deze richtlijn kunnen worden ingeroepen, maar dit heeft overgelaten aan de lidstaten en hun rechterlijke instanties, en in voorkomend geval hun lagere overheden (arrest van 15 juli 2021, WABE en MH Müller Handel, C-804/18 en C-341/19, EU:C:2021:594, punt 87).

36 Een bepaling zoals artikel 9 van het in het hoofdgeding aan de orde zijnde arbeidsreglement kan dus worden geacht een legitiem doel na te streven in de zin van artikel 2, lid 2, onder b), i), van richtlijn 2000/78.

37 In de tweede plaats moet, zoals in punt 30 van het onderhavige arrest in herinnering is gebracht, een interne regel zoals die in het hoofdgeding, om te ontkomen aan de kwalificatie als „indirecte discriminatie” in de zin van artikel 2, lid 2, onder b), van richtlijn 2000/78, **ook nog geschikt zijn om de goede toepassing van het door de werkgever nagestreefde doel te verzekeren**. In casu veronderstelt dit dat het door de gemeente beoogde doel van „exclusieve neutraliteit” daadwerkelijk coherent en systematisch wordt nagestreefd en dat het in artikel 9 van het in het hoofdgeding aan de orde zijnde arbeidsreglement opgenomen verbod op het dragen van zichtbare tekens van met name levensbeschouwelijke en religieuze overtuigingen niet verder gaat dan strikt noodzakelijk is (zie in die zin arrest van 15 juli 2021, WABE en MH Müller Handel, C-804/18 en C-341/19, EU:C:2021:594, punt 68).

38 In dit verband staat het aan de verwijzende rechter om allereerst na te gaan of de gemeente dit doel daadwerkelijk coherent en systematisch nastreeft ten aanzien van alle werknemers.

39 Vervolgens moet worden opgemerkt dat het legitieme doel om een volkomen neutrale overheidsomgeving te verzekeren door middel van een beleid van „exclusieve neutraliteit” zoals het beleid dat is neergelegd in artikel 9 van het in het hoofdgeding aan de orde zijnde arbeidsreglement, alleen doeltreffend kan worden nagestreefd indien bij contacten tussen werknemers en gebruikers van de openbare dienst of tussen werknemers onderling geen enkele zichtbare uiting van met name levensbeschouwelijke of religieuze overtuigingen is toegestaan; elk teken – zelfs een klein – ondermijnt de geschiktheid van de maatregel om het vermeende doel te bereiken en daarmee de coherentie van dat beleid (zie in die zin arrest van 15 juli 2021, WABE en MH Müller Handel, C-804/18 en C-341/19, EU:C:2021:594, punt 77). Een dergelijke regel is derhalve noodzakelijk.

40 Ten slotte moet de verwijzende rechter in het licht van alle kenmerken van de context waarin deze regel is vastgesteld, de **in het geding zijnde belangen tegen elkaar afwegen, rekening houdend met ten eerste de betrokken grondrechten en beginselen**, te weten in casu het door artikel 10 van het Handvest van de grondrechten gewaarborgde recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, dat het in artikel 21 van het Handvest neergelegde verbod van discriminatie op grond van godsdienst als uitvloeisel heeft, en ten tweede het **neutraliteitsbeginsel**, op grond waarvan de overheidsdienst in kwestie er met de betreffende regel, die beperkt is tot de werkplek, voor wil zorgen dat de gebruikers van zijn diensten en zijn personeelsleden zich bewegen in een overheidsomgeving zonder zichtbare uitingen van met name levensbeschouwelijke of religieuze overtuigingen.

41 Gelet op het voorgaande moet op de eerste vraag worden geantwoord dat artikel 2, lid 2, onder b), van richtlijn 2000/78 aldus moet worden uitgelegd dat een interne regel van

een gemeentebestuur **die op algemene en niet-gedifferentieerde wijze** de personeelsleden van dat gemeentebestuur verbiedt om op het werk zichtbare tekens te dragen waaruit met name levensbeschouwelijke of religieuze overtuigingen blijken, kan worden gerechtvaardigd door de wens van het gemeentebestuur om, rekening houdend met de specifieke eigen context, een volkomen neutrale overheidsomgeving tot stand te brengen, mits die regel geschikt, noodzakelijk en evenredig is in het licht van die context en gelet op de verschillende rechten en belangen die in het geding zijn.

ONZE CONCLUSIE

Het verbod kan met naleving van drie voorwaarden:

- 1. Er moet een legitiem doel zijn*
- 2. De beslissing moet geschikt zijn om dit doel te realiseren*
- 3. Het middel moet proportioneel zijn met de grondrechten, tevens het neutraliteitsbeginsel respecteren en algemeen niet gedifferentieerd toegepast worden*

Tweede prejudiciële vraag gesteld aan het Hof:

42 Met zijn tweede vraag wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of artikel 2, lid 2, onder a) en b), van richtlijn 2000/78 aldus moet worden uitgelegd dat het er niet aan in de weg staat dat een overheidsinstantie een volkomen neutrale overheidsomgeving creëert door al haar personeelsleden te verbieden om zichtbare tekens te dragen waaruit met name levensbeschouwelijke of religieuze overtuigingen blijken, ongeacht of die personeelsleden al dan niet in rechtstreeks contact komen met het publiek, **wanneer dit verbod in meerderheid vrouwen lijkt te treffen en dus indirecte discriminatie op grond van geslacht kan opleveren.**

43 Dienaangaande moet in herinnering worden gebracht dat uit de geest van samenwerking waarin prejudiciële verzoeken moeten worden gedaan, voortvloeit dat de nationale rechter in zijn verwijzingsbeslissing de precieze redenen moet uiteenzetten waarom hij een antwoord op zijn vragen betreffende de uitlegging van sommige bepalingen van het Unierecht noodzakelijk acht voor de beslechting van het bij hem aanhangige geschil (arrest van 27 februari 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, punt 20 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

44 Volgens vaste rechtspraak is het in het kader van de samenwerking tussen het Hof en de nationale rechterlijke instanties, wegens het vereiste om tot een voor de nationale rechter nuttige uitlegging van het Unierecht te komen, noodzakelijk dat deze rechter nauwgezet de vereisten met betrekking tot de inhoud van een verzoek om een prejudiciële beslissing naleeft zoals die uitdrukkelijk zijn vermeld in artikel 94 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof (zie arrest van 19 april 2018, Consorzio Italian Management en Catania Multiservizi, C-152/17, EU:C:2018:264, punt 21 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

45 Ten eerste moet de verwijzende rechter overeenkomstig artikel 94, onder a), van het Reglement voor de procesvoering dus een omschrijving geven van het feitelijke en juridische kader waarin zijn vragen moeten worden geplaatst, of op zijn minst de feitelijke hypothesen uiteenzetten waarop die vragen zijn gebaseerd. In het kader van de procedure van artikel 267 VWEU mag het Hof zich immers enkel op basis van het feitenrelaas van de

nationale rechter uitspreken over de uitlegging van een tekst van de Unie (zie arrest van 2 maart 2023, Bursa Română de Mărfuri, C-394/21, EU:C:2023:146, punt 60 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

46 Ten tweede is het onontbeerlijk dat de verwijzingsbeslissing, zoals is bepaald in artikel 94, onder c), van het Reglement voor de procesvoering, de uiteenzetting bevat van de redenen die de verwijzende rechter ertoe hebben gebracht om over de uitlegging van specifieke bepalingen van het recht van de Unie vragen te stellen, alsook het verband tussen die bepalingen en de op het hoofdgeding toepasselijke nationale wettelijke regeling (zie arrest van 2 september 2021, Irish Ferries, C-570/19, EU:C:2021:664, punt 133 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

47 Ook moet worden benadrukt dat de in een verwijzingsbeslissing verstrekte gegevens niet enkel dienen om het Hof in staat te stellen een bruikbaar antwoord te geven, maar ook om de regeringen van de lidstaten en andere belanghebbenden de mogelijkheid te bieden om overeenkomstig artikel 23 van het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie opmerkingen in te dienen. Het Hof dient erop toe te zien dat deze mogelijkheid gewaarborgd blijft, in aanmerking genomen dat ingevolge deze bepaling alleen de verwijzingsbeslissingen ter kennis van de belanghebbenden worden gebracht (zie arrest van 2 september 2021, Irish Ferries, C-570/19, EU:C:2021:664, punt 134 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

48 Wat in casu de in de tweede vraag genoemde eventuele indirecte discriminatie op grond van geslacht betreft, zij eraan herinnerd dat deze grond binnen de werkingssfeer valt van richtlijn 2006/54/EG van het Europees Parlement en de Raad van 5 juli 2006 betreffende de toepassing van **het beginsel van gelijke kansen en gelijke behandeling van mannen en vrouwen in arbeid en beroep (PB 2006, L 204, blz. 23), waarin het begrip indirecte discriminatie op grond van geslacht uitdrukkelijk wordt gedefinieerd in artikel 2, lid 1, onder b), en niet binnen de werkingssfeer van richtlijn 2000/78, welke rechtshandeling als enige wordt vermeld in deze vraag.**

49 Bovendien bevat de verwijzingsbeslissing geen aanwijzingen aan de hand waarvan de feitelijke hypothese waarop de tweede vraag is gebaseerd, kan worden vastgesteld of waarom een antwoord op die vraag – naast het antwoord op de eerste vraag – noodzakelijk is voor de beslechting van het hoofdgeding.

50 Bijgevolg is de **tweede vraag niet-ontvankelijk.**

Het Hof (Grote kamer) verklaart voor recht:

Artikel 2, lid 2, onder b), van richtlijn 2000/78/EG van de Raad van 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep moet aldus worden uitgelegd dat een interne regel van een gemeentebestuur die op algemene en niet-gedifferentieerde wijze de personeelsleden van dat gemeentebestuur verbiedt om op het werk zichtbare tekens te dragen waaruit met name levensbeschouwelijke of religieuze overtuigingen blijken, kan worden gerechtvaardigd door de wens van het gemeentebestuur om, rekening houdend met de specifieke eigen context, een volkomen neutrale overheidsomgeving tot stand te brengen, mits die regel geschikt, noodzakelijk en evenredig is in het licht van die context en gelet op de verschillende rechten en belangen die in het geding zijn.

GRENZEN AAN DE MOGELIJKHEDEN TOT REGULARISATIE VAN EEN SUBSTANTIËLE ONREGELMATIGHEID BIJ PROCEDURES MET ONDERHANDELINGEN

RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK VOORZITTER VAN DE XIIE KAMER
ARRESTnr. 257.926 van 17 november 2023

Overeenkomstig artikel 83 van de wet overheidsopdrachten 2016 onderzoekt de aanbestedende overheid de regelmatigheid van de offertes.

Op het regelmatigheidsonderzoek van de offertes die geen finale offertes zijn bij de opdrachten met een geraamde waarde gelijk aan of hoger dan de drempel voor de Europese bekendmaking en waarbij wordt gebruikgemaakt van een procedure waarin onderhandelingen toegelaten zijn, wat te dezen het geval is, en onverminderd artikel 39, § 7, tweede lid, van voornoemde wet, dat echter de concurrentiegerichte dialoog betreft, is artikel 76, § 4, van het koninklijk besluit plaatsing 2017 van toepassing.

Luidens artikel 76, § 4, derde lid, van het koninklijk besluit plaatsing 2017 “[verklaart de] aanbestedende overheid [...] **de offerte die een substantiële onregelmatigheid bevat nietig, behalve indien anders is bepaald in de opdrachtdocumenten.** In dat laatste geval verschaft zij de inschrijver de mogelijkheid om een substantiële onregelmatigheid te regulariseren vóór de onderhandelingen worden aangevat, tenzij de aanbestedende overheid ten aanzien van de betreffende onregelmatigheid heeft aangegeven dat deze geen voorwerp kan uitmaken van regularisatie.”

20. De wijze waarop de verwerende partij is omgegaan met de offerte van de verzoekende partij, waar zij nog vóór het opstarten van de onderhandelingen heeft vastgesteld dat deze betreffende het voorgestelde personeelsbestand en de voorgestelde alternatieve werkwijze afwijkt van de minimale eisen en vereisten van de opdrachtdocumenten, dient te worden beoordeeld in het licht van het voorgaande en rekening houdend met de mogelijkheden van onderhandelen en regularisatie die de gekozen plaatsingsprocedure en de opdrachtdocumenten bieden.

De verwerende partij stelt voorts terecht, mede in het licht van de rechtspraak van het Hof van Justitie, dat **het recht op regularisatie van een substantiële onregelmatigheid niet absoluut is, doch verenigbaar dient te blijven met de principes van gelijke behandeling en mededinging.** Dit laatste lijkt niet meer het geval te zijn als aan de betrokken inschrijver de mogelijkheid wordt geboden om *de facto* een volledig nieuwe offerte in te dienen.

21. Dat de initiële offerte van de verzoekende partij behept was met een substantiële onregelmatigheid wat het voorgestelde personeelsbestand en de voorgestelde alternatieve werkwijze betreft, wordt door de verzoekende partij niet betwist. Zij betwist wel het gevolg dat door de verwerende partij werd gegeven aan haar antwoordschrijven op de door de verwerende partij geboden mogelijkheid tot regularisatie van haar offerte en waarbij alsnog besloten werd tot de substantiële onregelmatigheid van haar offerte ondanks haar bevestiging dat zij zich zou conformeren aan het bestek.

22. Met toepassing van artikel 76, § 4, derde lid, van het koninklijk besluit plaatsing 2017 bestaat de mogelijkheid tot **regularisatie van een substantiële onregelmatigheid bij een niet-finale offerte slechts indien in die mogelijkheid is voorzien in de opdrachtdocumenten.** Te dezen lijken de verzoekende partij en de verwerende partij zich te

beroepen op punt I.16 'Keuze van offerte' van het bestek. Daarin wordt onder meer bepaald:

“Door de indiening van zijn offerte aanvaardt de inschrijver al de clausules van het bestek en verzaakt hij aan alle andere voorwaarden. Voor zover tijdens het onderzoek van de offerte door de aanbestedende overheid wordt vastgesteld dat er door de inschrijver voorwaarden zijn gevoegd waardoor het onduidelijk is of de inschrijver zonder voorbehoud akkoord gaat met de voorwaarden van het bestek, behoudt de aanbestedende overheid zich het recht voor om de offerte als substantieel onregelmatig af te wijzen.”

Deze bepaling lijkt veeleer een bevestiging in te houden van een geval van substantieel onregelmatigverklaring van de offerte dan van een mogelijkheid tot regularisatie ervan. Zij bevat ook geen verwijzing naar artikel 76, § 4, van het koninklijk besluit plaatsing 2017, waarin de voormelde mogelijkheid tot regularisatie van een substantiële onregelmatigheid van een niet-finale offerte is vervat voor zover daarin is voorzien in de opdrachtdocumenten. Evenmin maakt de bepaling dienaangaande een onderscheid tussen de finale en de niet-finale offertes, terwijl de voormelde mogelijkheid enkel lijkt te gelden voor de niet-finale offertes.

Met de tussenkomende partij lijkt op het eerste gezicht dan ook te moeten worden vastgesteld dat het bestek niet voorziet in voormelde mogelijkheid tot regularisatie.

ONZE CONCLUSIE

Bij een niet finale offerte kan ezelfseen substantiële onregelmatigheid geregulariseerd worden mits deze mofelijkheid in het bestek voorzien is en niet leidt tot een volledig nieuwe offerte

ROL VAN DE RAAD VAN STATE BIJ HET PRIJSNAZICHT VERPLICHT BEWIJS VAN ZORGVULDIG ONDERZOEK MOET AANGETOOND WORDEN (KAN IN ADMINISTRATIEF DOSSIER, BIJ VOORKEUR IN UW EVALUATIE RAPPORT)

**RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK XIIe KAMER
ARREST nr. 257.816 van 8 november 2023**

De Raad van State mag, gesteld voor de toetsing van de beoordeling van de motieven van een aanbestedende overheid om prijzen al dan niet als abnormaal te beschouwen en om al dan niet een prijsverantwoording te vragen, zijn eigen beoordeling niet in de plaats stellen van die van het bestuur. **Het komt aan de Raad van State enkel toe om desgevraagd na te gaan of de betrokken motieven van dat onderzoek naar behoren zijn bewezen en of de beoordeling van het bestuur met de vereiste zorgvuldigheid en binnen de perken van de redelijkheid is geschied.**

1In dit verband herinnert de Raad van State eraan dat indien een aanbestedende overheid in het kader van het algemeen prijs- en kostenonderzoek met toepassing van artikel 84 van de wet overheidsopdrachten 2016 7 tot de vaststelling komt dat er geen abnormale prijzen zijn, de **formele motiveringsplicht niet vereist dat dit onderzoek in extenso** wordt weergegeven in het gunningsverslag of in de bestreden beslissing.

Op grond van de **materiële motiveringsplicht** moet echter wel uit het administratief dossier blijken dat de aanbestedende overheid een algemeen prijs- en kostenonderzoek heeft gevoerd, onder meer dat zij de prijzen van elke offerte op zorgvuldige wijze heeft nagekeken. De motieven op grond waarvan zij alsdan van oordeel is dat de aangeboden prijzen niet abnormaal zijn, dienen uit het dossier te blijken. Te dezen blijkt uit het administratief dossier dat de offertes, zijn onderworpen aan een prijs- of kostenonderzoek. Zoals weergegeven wordt in het intern document inzake de goedkeuring van de gunning van de opdracht het verschil tussen het oorspronkelijk geraamd budget en de aanzienlijk lager ingediende eenheidsprijzen geduid.

In het administratief dossier bevindt zich voorts een stuk dat door de verwerende partij omschreven wordt als “vergelijking van de eenheidsprijzen van de inschrijvers en toepassing van de TCO-formule op de ingediende offertes”. Dit stuk, dat vertrouwelijk is neergelegd maar dat de Raad van State heeft kunnen inzien, bestaat uit een tabel waarin onder meer de door de inschrijvers in hun offertes aangeboden eenheids- en totaalprijzen per post naast elkaar worden weergegeven, net als de prijs van de door hen in voorkomend geval aangeboden optie. Ook de subtotalen en de totaalprijzen van de offertes worden naast elkaar weergegeven.

In zoverre de verzoekende partij aanvoert dat er geen prijsonderzoek zou zijn gevoerd, mist het middel aldus feitelijke grondslag.

Om de hiernavolgende redenen kan niet worden aangenomen dat de verwerende partij een onzorgvuldig prijsonderzoek heeft verricht door in de gegeven omstandigheden de gekozen inschrijver geen prijsverantwoording te hebben gevraagd.

In de mate dat de verzoekende partij betoogt dat de verwerende partij een prijsbevraging had moeten doen aangezien de prijs van de gekozen inschrijver 16,35 % afweek van de gemiddelde ‘vergelijkende prijs’ van de ingediende offertes, valt op te merken dat de verzoekende partij zich voor de berekening van dit prijsverschil ten onrechte steunt op de ‘vergelijkende prijzen’ zoals deze werden berekend aan de hand van de aankondigde

beoordelingsmethode voor dit gunningscriterium, waarbij, naast de prijs, ook het energieverbruik van de klokken in rekening werd gebracht. Het energieverbruik van de klokken vormt immers geen onderdeel van de offerteprijs, maar is slechts een parameter van de aangekondigde beoordelingsmethodiek voor het gunningscriterium. ....

De verwerende partij maakt aannemelijk dat zij bij nazicht van de ingediende offerteprijzen kon vaststellen dat de totale offerteprijs van de derde inschrijver beduidend dichter bij de offerteprijs van de gekozen inschrijver ligt dan bij de offerteprijs van de verzoekende partij. Zoals de verwerende partij aangeeft, blijkt ook uit de voornoemde prijzentabel, die de Raad heeft kunnen inzien, dat de eenheidsprijs die door de derde inschrijver werd aangeboden voor de klokken met een diameter van 600 mm, die veruit de grootste post van de opdracht uitmaken, dichter ligt bij de eenheidsprijs van de gekozen inschrijver dan bij de eenheidsprijs van de verzoekende partij. Uit een door de verwerende partij gemaakte en door de Raad van State geverifieerde vergelijking van de eenheidsprijzen voor de klokken ten opzichte van de gemiddelde eenheidsprijzen voor de klokken met een diameter van 600 mm, blijkt inderdaad dat de door de verzoekende partij aangeboden eenheidsprijs de gemiddelde eenheidsprijs aanzienlijk omhoog trekt.

Er valt niet in te zien waarom de verwerende partij te dezen bij het prijsonderzoek, dat voorafgaat aan de vergelijking van de offertes aan de hand van het gunningscriterium, reeds de aangekondigde beoordelingsmethode voor het gunningscriterium zou hebben moeten toepassen en het prijsonderzoek zou hebben moeten uitvoeren op deze 'vergelijkende prijs' waarin ook het energieverbruik van de klokken wordt weerspiegeld.

De verwerende partij blijkt voorts niet zonder meer te zijn voorbijgegaan aan de verschillen tussen de offerteprijs van de gekozen inschrijver en de raming. Dit verschil blijkt integendeel haar aandacht te hebben getrokken. In het voornoemde intern document inzake de goedkeuring van de gunning van de opdracht wordt een verklaring gegeven voor de afwijking van de offerteprijs van de gekozen inschrijver ten opzichte van de geraamde prijs.

Het administratief dossier doet aldus blijken van de redenen op grond waarvan de verwerende partij heeft geoordeeld dat, ondanks het verschil tussen de prijs van de gekozen inschrijver en de geraamde waarde van de opdracht en de prijsverschillen tussen de offertes, er voor de verwerende partij geen aanwijzing was van een abnormale prijs van de gekozen inschrijver en er dus geen aanleiding was om een nader onderzoek te doen naar de door die partij aangeboden prijs.

De Raad van State neemt dan ook aan dat de verwerende partij **een zorgvuldig prijsonderzoek heeft gevoerd, waarvan de neerslag is terug te vinden in het administratief dossier**. Nu de verwerende partij tot de conclusie kwam dat de gekozen inschrijver geen abnormaal lijkende prijs aanbood, diende zij geen ruimere formele motivering in de bestreden beslissing zelf op te nemen. De door de verzoekende partij aangehaalde bepalingen en beginselen zijn derhalve niet te geschonden.

**RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK VOORZITTER VAN DE XIIe KAMER
ARREST nr. 257.797 van 7 november 2023**

De vraag in hoeverre uit de opdrachtdocumenten minimale eisen of substantiële vereisten kunnen worden afgeleid, waarvan de niet-naleving aanleiding geeft tot het substantieel onregelmatig verklaren van de offerte, moet worden beantwoord aan de hand van de tekst van die documenten, bekeken in het licht van hun context.

Het komt in de eerste plaats aan de aanbestedende overheid, die zelf de eisen heeft omschreven, toe om haar tekst te interpreteren en om vast te stellen of een afwijking al dan niet een minimale eis of een substantieel vereiste betreft. Wel mag de Raad van State daarbij nagaan of die vaststelling steunt op in rechte en in feite aanvaardbare motieven die voortvloeien uit een zorgvuldig onderzoek.

11. Voor zover de tussenkommende partijen opwerpen dat het middelonderdeel niet ontvankelijk is, omdat de verzoekende partijen voor het betrokken sub-subgunningscriterium 'Waterbeheer' een gunstigere beoordeling hebben verkregen, moet opgemerkt worden dat de beoordeling van de regelmatigheid van de offertes voorafgaat aan de inhoudelijke beoordeling ervan.

De verzoekende partijen hebben er dus belang bij om de beslissing aan te vechten waarbij de offerte van de gekozen inschrijver tot die inhoudelijke beoordeling wordt toegelaten, ongeacht het verschil in scores dat volgt uit deze beoordeling. Het feit dat de verwerende partij een mindere score gaf aan de offerte van de gekozen inschrijver is in die omstandigheden bijgevolg niet relevant.

De exceptie van onontvankelijkheid van het middelonderdeel wordt verworpen.

12. Wat de ernst van het middelonderdeel betreft, rijst in de eerste plaats de vraag wat de draagwijdte is van de verplichtingen die bij de betrokken bestekbepalingen aan de inschrijvers worden opgelegd.

Zoals weergegeven *sub* 3.4, wordt in punt C.1.3.4.5.3 'Waterbeheer' van de technische bepalingen van het bestek verduidelijkt dat het project zo wordt ontworpen dat "het waterverbruik van het complex tot een strikte minimum beperkt wordt alsook de afvoer van regenwater en afvalwater". Er worden interventies opgelijst, enerzijds "waarop men beroep kan doen", en anderzijds "waarop men in elk geval verplicht een beroep moet doen", met het oog op het verminderen van de impact op de ecologische voetafdruk en het milieu. In een tabel worden de waterdistributie-installaties met mogelijke prestatieniveaus opgelijst, die zo moeten worden ontworpen dat hun waterverbruik maximaal beperkt wordt en "die een minimale prestatie van niveau 2 hebben". Eveneens worden vereisten opgesomd voor de behandeling van het grijs water en wordt opgelegd dat dient voorzien te worden in de nodige systemen voor het opsporen van elk meerverbruik.

Een volgende vraag is of de gekozen inschrijver voldaan heeft aan die bepalingen van het bestek.

In de gunningsbeslissing wordt onder punt 6.2.2 'Onderzoek van de regelmatigheid van de offerte (art. 76 KB Plaatsing)', punt 6.2.2.2 'Overeenstemming met de technische fiches, documenten, stalen, schetsen en gegevens die in de opdrachtdocumenten gevraagd worden', gesteld dat de offerte van ALHO werd geregulariseerd voor de aangegeven punten;

dat in toepassing van artikel 76 van het koninklijk besluit plaatsing 2017 de offerte van ALHO “niet [dient] te worden beschouwd als afwijkend van de essentiële bepalingen van het bestek” en dus als regelmatig dient te worden beschouwd.

Blijkens de beoordeling van de offerte van ALHO met betrekking tot het sub-subgunningscriterium ‘Waterbeheer’ in punt 7.2.5.2 van de gunningsbeslissing, wordt evenwel telkens wat de drie sub-sub-subgunningscriteria betreft, vastgesteld dat ALHO “geen enkele klasse” of “geen enkele informatie” vermeldt, en dat zij “zal moeten voldoen aan de eisen van het bestek”.

Hieruit blijkt dat de tussenkomende partijen bij hun offerte geen “beschrijvende en samenvattende nota” als bedoeld in punt C.1.3.4.5.3 van de ‘Lijst van de bij de offerte toe te voegen technische documenten’ hebben gevoegd. Met de woorden “zal moeten voldoen aan de eisen van het bestek” lijkt op het eerste gezicht te worden bedoeld dat aan de eisen in de toekomst, bij de uitvoering van de opdracht, zal moeten worden voldaan. Dit impliceert dat nog niet aan de “eisen van het bestek” met betrekking tot waterbeheer was voldaan op het moment van de gunningsbeslissing.

14. De vraag rijst dan of de verwerende partij wettig over deze vastgestelde afwijkingen kon heenstappen, en de BAFO van ALHO toch als regelmatig mocht beschouwen.

Als in een bestek op de aangehaalde manier welbepaalde technische vereisten worden opgelegd, met bewoordingen zoals “verplicht”, “moet” en “minstens”, dan lijken deze vereisten niet te mogen worden gerelativeerd in de mate zoals de verwerende en de tussenkomende partijen dit doen. Overigens wordt in het bestek zelf, bij de omschrijving van het subgunningscriterium ‘Omgevingskwaliteit’ waarvan het ‘Waterbeheer’ een sub-subgunningscriterium is, verwezen naar “de wettelijke minimumvereisten zoals beschreven in hoofdstuk C.1.3.4 van de technische bepalingen”.

Aldus lijkt de interpretatie van de verzoekende partijen van de betrokken technische eisen als “minimale eisen” in de zin van artikel 76 van het koninklijk besluit plaatsing 2017, op het eerste gezicht bevestiging te vinden in de libellering van het bestek. De Raad van State stelt vast dat de verwerende partij in de bestreden beslissing niet verklaart waarom de niet-naleving van de bedoelde vereisten, ondanks de in het bestek gebruikte bewoordingen, geen aanleiding geeft tot het substantieel onregelmatig verklaren van de betrokken offerte.

15. In haar nota voert de verwerende partij aan dat een onderscheid moet worden gemaakt tussen de technische eisen van het bestek en de bijzondere uitvoeringsvoorwaarden. Ook betogen de verwerende partij en de tussenkomende partijen dat de afwijkingen kunnen worden verholpen tijdens de uitvoering van de opdracht, alsook dat het indienen van een offerte, en daaropvolgend de gunning, in ieder geval het akkoord inhoudt van de inschrijver om door de uitvoeringsvoorwaarden gebonden te zijn.

Dit verweer overtuigt op het eerste gezicht niet.

De mogelijkheid dat afwijkingen tijdens de uitvoering van de opdracht (al dan niet ambtshalve) gecorrigeerd kunnen worden, doet op het eerste gezicht niet af aan het feit dat een offerte op haar regelmatigheid beoordeeld moet worden op basis van de voorstellen die daarin beschreven worden. Rekening houden met mogelijke toekomstige correcties kan ertoe leiden dat een offerte, precies omwille van de onregelmatigheid waarmee zij behept is, aan de inschrijver een discriminerend (prijs)voordeel biedt en tot concurrentievervalsing leidt. Minstens lijkt deze mogelijkheid de verbintenis van de inschrijver om de opdracht onder de gestelde voorwaarden uit te voeren, onvolledig of onzeker te maken. Blijkens

artikel 76, § 1, derde lid, van het koninklijk besluit plaatsing 2017 zijn dit gevolgen die juist door het substantieel onregelmatig verklaren van de offerte vermeden moet worden.

Uit wat voorafgaat, volgt dat de verwerende partij zich bij de toepassing van artikel 76 van het koninklijk besluit plaatsing 2017 niet op een zorgvuldige wijze van haar onderzoeksverplichting lijkt te hebben gekweten.

Minstens moet worden vastgesteld dat het motief in de gunningsbeslissing om de offerte van de gekozen inschrijver als regelmatig te achten, materiële draagkracht lijkt te ontberen. De in het middel ingeroepen bepalingen van het bestek, de zorgvuldigheidsverplichting en het materiële motiveringsbeginsel lijken aldus te zijn geschonden. Het staat dan ook niet langer vast dat de opdracht werd gegund aan een inschrijver die een regelmatige offerte heeft ingediend.

SELECTIERITERIA IN DE PRAKTIJK

CRITERIA INZAKE DE GESCHIKTHEID OM DE BEROEPSACTIVITEIT UIT TE OEFENEN (ARTIKEL 66 KB PLAATSING)

- **Erkenning en vergunningen**

De inschrijver dient het bewijs voor te leggen dat hij ingeschreven is in een van de in de lidstaat van vestiging bijgehouden beroeps- of handelsregister, als omschreven in bijlage 10, of dat hij voldoet aan andere eisen in die bijlage.

De inschrijver dient op straffe van uitsluiting het bewijs toe te voegen dat hij beschikt over een bepaalde vergunning of lid is van een bepaalde organisatie. (bewijs inschrijving op het Tableau van de Orde, erkenning door beroepsorganisatie, titularis Europese Beroepskaart voor Kinesitherapeut, Verpleegkundige, Apotheke, Vastgoedmakelaar, Berggids..erkenning als asbestverwijderaar, EPC deskundige, veiligheidscoördinator....)

De buitenlandse inschrijver dient een gelijkwaardig document afgeleverd door de bevoegde autoriteit van zijn vestigingsplaats toe te voegen, alsmede de voorafgaande schriftelijke verklaring tot het bekomen van een tijdelijke dienstverrichting in België bij de hier bevoegde autoriteit

Voorbeeld voor verzekeringsdiensten:

De kandidaat-inschrijver voor onderhavige opdracht dient als verzekeringsmaatschappij erkend te zijn door de NBB/FSMA als “onderneming bevoegd voor het sluiten van verzekeringen in België” voor de desbetreffende takken en dit voor alle percelen en alle luiken binnen deze percelen, of erkend te zijn door het controleorgaan van zijn land indien hij enkel in andere lidstaten van de Europese unie vestigingen heeft conform de artikelen 64 tot 66 van de Wet van 9 juli 1975 betreffende de controle van de verzekeringsondernemingen. Hij dient hiertoe op straffe van uitsluiting de staving documenten van deze erkenning toe te voegen.

Voorbeeld aanneming werken:

De inschrijver zal hierbij het bewijs moeten voegen dat hij voldoet aan artikel 3, eerste lid, van de wet waarbij gesteld wordt de overheidsopdrachten voor werken zoals bepaald in artikel 2, 18°, van de wet overheidsopdrachten 2016, specifiek voor deze opdracht een erkenning voor klasse. Xx in volgende categorie xx. Minsytens dient hij aan te tonen dat hij deze erkenning reeds heeft aangevraagd bij de erkenningscommissie met de attestering ervan

- **Diplomaverreisten en kwalificaties van het personeel**

De inschrijver verstrekt, in het kader van zijn offerte, de studie- en beroepskwalificaties van de dienstverlener of de aannemer of die van het leidinggevend personeel van de onderneming, waarvan minstens XX houder is van een diploma van XX of XX jaren ervaring in het gebied heeft via voorlegging van een contract van onbepaalde duur in de eigen firma of attestering van de elders verworven competentie

CRITERIA INZAKE DE ECONOMISCHE EN FINANCIËLE DRAAGKRACHT (ARTIKEL 67 KB PLAATSING)

- een verklaring inzake de omzet en ratio controle via de neergelegde jaarrekeningen

opmerking vooraf :

De jaarlijkse minimumomzet die van de ondernemers kan worden geëist, bedraagt **maximaal twee keer de geraamde waarde** van de overheidsopdracht, behalve in naar behoren gemotiveerde gevallen.

Voor een raamovereenkomst waarbinnen de opdrachten na een mini-competitie in hun geheel of gedeeltelijk worden gegund, wordt de minimumjaaromzet berekend op basis van de verwachte maximumomvang van de specifieke opdrachten die tegelijkertijd zullen worden uitgevoerd, of wanneer dit niet bekend is, op basis van de geraamde waarde van de raamovereenkomst.

Wanneer een opdracht in percelen is onderverdeeld, kan de eis van een verplichte minimumjaaromzet voor ondernemers worden vastgesteld voor groepen van percelen, ingeval de begunstigde inschrijver verschillende percelen gegund krijgt die tegelijkertijd moeten worden uitgevoerd.

De aanbesteder zal de drie laatst neergelegde jaarrekeningen van de inschrijver onderzoeken en hierbij moet de inschrijver voldoen op straffe van uitsluiting aan volgende voorwaarden:

- *de laatste drie boekjaren een constante **totale omzet** hebben gerealiseerd die minstens <bedrag> euro bedroeg.*
- *Een **gerelateerde omzet** inzake de activiteiten die rechtstreeks verband houden met de diensten die in dit bestek worden beschreven, van minstens <bedrag> euro bedroeg. Hij voegt hiertoe een verklaring op eer toe betreffende deze omzet die tijdens de laatste drie boekjaren werd gerealiseerd. Een vals verklaring desbetreffend kan zowel tijdens de plaatsing als tijdens de uitvoering van de overheidsopdracht aanleiding geven tot uitsluiting met een vergoeding voor de door de aanbesteder ondervonden moeilijkheden welke forfaitair tussen partijen is overeengekomen op een bedrag van 5.000,00€ en met als bijkomend gevolg dat de deelnemer voor drie jaar wordt uitgesloten van alle toekomstige overheidsopdrachten.*
- *De aanbesteder zal op basis van deze jaarrekeningen ook de **financiële data controleren** waarbij de inschrijver minimaal moet voldoen aan volgenderatio's:*
  - a **solvabiliteit**, berekend met de formule $\frac{\text{totaal eigen vermogen}}{\text{het totale vermogen van de inschrijver}}$ welke de drie laatste jaren constant 25 dient te bedragen*
  - b **liquiditeit**, met de **formule curent ratio**: $\frac{\text{vlottende activa (minus voorraden)}}{\text{te delen door het korte vreemde vermogen (schulden)}}$ van de inschrijver met kerncijfer 1,5*
  - c **rentabiliteit**, door de netto winst te delen door het eigen vermogen van de inschrijver. Deze dient meer dan 1 te bedragen*

- **Verzekeringen**

De inschrijver dient op straffe van uitsluiting van het recht op toegang minstens als volgt verzekerd te zijn en hiervan voor de aanvang van elk uitvoeringsjaar een bevestiging van zijn verzekeraar voor te leggen:

- a) *Een polis ter dekking van de Arbeidsongevallen, met uitsluiting van verhaal en regres door de verzekeraar op de aanbesteder.*
- b) **Voor de aannemer** : *Een polis ter dekking van zijn BA uitbating met een verzekerd bedrag van 1.250.000 euro per schade en verplichte wedersamenstelling van dit bedrag na schaderegeling, de polis zal tevens de waarborg inhouden voor de schade aan de toevertrouwde goederen, foutloze burenhinder conform de rechtspraak gebaseerd op art.544 BW in overname van deze van de opdrachtgever en tot zijn vrijwaring, de BA na levering en uitvoering werken met inbegrip van de foutloze producten-aansprakelijkheid; hij zal tevens suppletief verzekerd zijn voor de aansprakelijkheid van zijn onderaannemers, De aannemer dient een attest van deze verzekeringen onder 2a en 2b op straffe van substantiële onregelmatigheid bij te voegen bij zijn offerte.*
- c) **Voor de aannemer en alle bouwpartners:** *een polis welke hen indekt voor hun tienjarige aansprakelijkheid. De dekking in geval van burgerlijke aansprakelijkheid, bedoeld in artikel 3, waarin de verzekeringsovereenkomst voorziet, mag, per schadegeval, niet lager liggen dan:*
  - 1° 1 500 000 euro voor de schade voortvloeiend uit lichamelijke letsels;
  - 2° 500 000 euro voor het totaal van de materiële en immateriële schade;
  - 3° 10 000 euro voor de voorwerpen die aan de verzekerde zijn toevertrouwd door de bouwheer;*In afwijking op de Wet van 31 mei 2017 desbetreffend dient de polis in uitbreiding niet enkel, de woningen te verzekeren maar alle werken in onroerende staat .*
- d) **Voor alle intellectuele beroepen in de bouwsector:** *een polis beroepsaansprakelijkheid De dekking van deze verzekeringen mag per schadegeval niet lager liggen dan 1.500.000,00 EUR voor de schade voortvloeiend uit een lichamenlijk letsel, 500.000,00 EUR voor materiële en immateriële schade (alternatief : de volledige waarde van de aanbesteding met een minimum van 500.000 EURO), 10.000,00 EUR voor voorwerpen die door de bouwheer werden toevertrouwd. De gedekte schade behelst zowel deze tengevolge van de contractuele aansprakelijkheid als de extracontractuele.*
- e) **Een alle bouwplaats risico verzekering ABR die voldoet aan volgende vereisten :**
VERZEKERDEN
*De bouwheer; de aannemers en hun onderaannemers voor hun activiteiten op de werf met het oog op de uitvoering van de verzekerde werken; de architecten, de veiligheidscoördinator, de raadgevende ingenieurs en de studiebureaus voor zover hun erelonen zijn inbegrepen in het bedrag der werken
Alle diensten die om het even welke wijze betrokken zijn door hun tussenkomst in de uitvoering van de verzekerde werken met inbegrip van de (toe)leveranciers voor hun interventie op de werf met het oog op de uitvoering van de verzekerde werken, elk voor hun respectieve rechten en belangen.*

VOORWERP VAN DE VERZEKERING (keuze)

Verbouwing en renovatie van gebouwen, aanleg van weg- en rioleringsinfrastructuur, met inbegrip van de hieraan voorafgaande afbraakwerken, uitgevoerd door of voor rekening van de bouwheer.

Het nieuwbouwproject .....

met inbegrip van de hieraan voorafgaande afbraakwerken, uitgevoerd door of voor rekening van de bouwheer.

BEDRAG DER WERKEN

De werken met een oorspronkelijke geschatte waarde van

In het geval waar de werken verzekerd zijn met inbegrip van de btw en/of de honoraria, zijn deze bedragen begrepen in de hiervoor vermelde waarde van de werken.

WAARBORGEN

AFDELING 1: VERZEKERING TEGEN SCHADE EN VERLIES

Verzekeringsperiode

- *Bouw-montage-testperiode: maximaal 24 maanden*
- *Onderhoudsperiode: 24 maanden vanaf het einde van de bouw-montage-testperiode*

Verzekerde goederen

De werken die het voorwerp uitmaken van de aanneming, met inbegrip van de te verwerken materialen en de voorlopige werken.

Opruimings- en afbraakkosten

De opruimings- en afbraakkosten naar aanleiding van een schadegeval zijn verzekerd tot beloop van maximum 10 % van de geschatte waarde van de verzekerde werken.

Waarborguitbreidingen

Foutief deel

De verzekering is gedurende de bouw-montage-testtermijn uitgebreid tot schade voortvloeiend uit gebrekkig materiaal, een conceptiefout, een fout of een leemte in het ontwerp, de berekening of de plannen, zelfs wanneer de schade zich uitsluitend tot dit deel beperkt. De kosten om dergelijke gebreken te verbeteren blijven uitgesloten. De accidentele gevolgschade aan andere verzekerde goederen of van verzekerde werken blijft verzekerd.

Bestaand goed

Waarborg bestaande goederen eigendom van de bouwheer of die hem ter beschikking werden gesteld of zich onder zijn bewaring/toezicht bevinden.

Gedurende de bouw-montage-testtermijn wordt de waarborg uitgebreid tot de schade aan bestaande roerende en onroerende goederen die zich op de werf en/of in de onmiddellijke buurt ervan bevinden en die eigendom zijn van de bouwheer, hem ter beschikking werden gesteld of zich onder zijn bewaring of toezicht bevinden. Deze waarborg wordt verleend voor zover de schade in rechtstreeks verband staat met de bouw, de montage of het testen van de goederen gewaarborgd in afdeling 1. Deze waarborguitbreiding is beperkt tot 50 % van het bedrag van de verzekerde werken, opruimings- en afbraakkosten inbegrepen.

Vrijstellingen per schadegeval

Voor werven tot 1.250.000,00 EUR :

- > algemeen : 1.250,00 EUR*
- > voor de waarborg 'foutief deel' en 'bestaand goed' : 2.500,00 EUR*

Voor werven vanaf 1.250.000,00 EUR :

- > algemeen : 2.500,00 EUR*
- > voor de waarborg 'foutief deel' en 'bestaand goed' : 5.000,00 EUR*

Voor aanleg van wegen en riolering :

- > algemeen : 2.500,00 EUR*

AFDELING 2 : AANSPRAKELIJKHEIDSVERZEKERING

WAARBORGEN

*Tijdens de bouw-montage-testtermijn en tijdens de onderhoudstermijn
Burgerlijke aansprakelijkheid BOEK 6 Art.6 Nieuw BWB*

*Dekking van de burgerlijke aansprakelijkheid tot beloop van 1.250.000,00 EUR per
schadegeval voor lichamelijke en materiële schade vermengd.*

Uitbreiding van de waarborg burgerlijke aansprakelijkheid art. 3.101 Nieuw BWB

*Tijdens de bouw-montage-testtermijn waarborgt de verzekeraar aan de
bouwheer de geldelijke vergoeding van de schade veroorzaakt aan naburige
constructies alsook van haar rechtstreekse gevolgen voor dewelke hij
aansprakelijk wordt gehouden op basis van art. 3.101 Nieuw BWB, ten gevolge
van het legaal gebruik van zijn eigendomsrecht*

WAARBORGUITBREIDING

Begrip "derde" (gekruiste aansprakelijkheid)

*Iedere natuurlijke of rechtspersoon, genoemd als "verzekerde", is derde ten
opzichte van de andere verzekerden, alsof ieder van deze personen een
afzonderlijke polis afgesloten had.*

VRIJSTELLINGEN

Per schadegeval en per gebouw:

- *125.000 EUR voor lichamelijke en materiële schade voor alle verzekerden behalve de bouwheer;*
  - *2.500 EUR voor schade overeenkomstig art. 544 BW of waarvoor de bouwheer aansprakelijk is uitgezonderd voor lichamenlijk letsel die geen aanleiding geeft tot toepassing van een vrijstelling;*
- 1.250 EUR voor aanleg van wegen en riolering*

CRITERIA INZAKE DE TECHNISCHE EN BEROEPSBEKWAAMHEID (ARTIKEL 68 KB PLAATSING)

- **een referentielijst:**

- van de werken die gedurende de afgelopen periode van maximaal vijf jaar werden verricht en vergezeld gaat van certificaten die bewijzen dat de belangrijkste werken naar behoren zijn uitgevoerd, zowel met betrekking tot de wijze van uitvoering als met betrekking tot het resultaat. Indien noodzakelijk om een toereikend mededingingsniveau te waarborgen, kunnen de aanbesteders aangeven dat bewijs van relevante werken die langer dan vijf jaar geleden zijn verricht, toch in aanmerking wordt genomen.
- van de voornaamste leveringen of diensten die gedurende de afgelopen periode van maximaal drie jaar werden verricht, met vermelding van het bedrag, de datum en van de publiek- of privaatrechtelijke instanties waarvoor zij bestemd waren. Hierbij is een sprake meer van certificaten van goede uitvoering. Indien noodzakelijk om een toereikend mededingingsniveau te waarborgen, kunnen de aanbestedende overheden aangeven dat bewijs van relevante leveringen of diensten die langer dan drie jaar geleden zijn geleverd of verleend toch in aanmerking wordt genomen;

De huidige regelgeving overheidsopdrachten bevat een versoepeling voor de termijn waarop deze werken, leveringen of diensten betrekking hebben. Voortaan kunnen aanbesteders aangeven dat de bewijselementen van de relevante werken, leveringen of diensten die al naargelang het geval al langer dan 3 jaar of 5 jaar geleden zijn verricht toch in aanmerking worden genomen, indien dit noodzakelijk is om een toereikend mededingingsniveau te waarborgen.

- Het voorleggen van de lijst van *[werken, diensten, leveringen]* die tijdens de afgelopen XX jaar werden uitgevoerd, waarbij deze lijst wordt gestaafd door getuigschriften van goede uitvoering voor de belangrijkste *[werken, diensten, leveringen]*.
- Deze getuigschriften zijn uitgegeven en ondertekend door de bevoegde overheid. Wanneer de aanbesteder een privépersoon is, dan worden ze door

hem uitgegeven en ondertekend. Bij ontstentenis is een eenvoudige verklaring van de ondernemer toegestaan. Ze vermelden het bedrag, het tijdstip en de plaats van uitvoering van de werken en verduidelijken of deze werden uitgevoerd volgens de regels van de kunst en rechtmatig tot een goed einde werden gebracht. Zo nodig stelt de bevoegde overheid de aanbestedder deze getuigschriften rechtstreeks ter hand. Mini-mumdrempel: XX referenties naar een [Gelijksoortige overheidsopdracht] voor een minimumbedrag van XX euro exclusief btw.

- **Beschikbaar en ervaren personeel**

- *De inschrijver verstrekt, in het kader van zijn offerte, een verklaring met opgave van de al dan niet tot de onderneming van de ondernemer behorende technici of technische organen, in het bijzonder van die welke belast zijn met de kwaliteitscontrole en, in het geval van overheidsopdrachten voor werken, van die welke de aannemer ter beschikking zullen staan om de werken uit te voeren;*
- *De inschrijver moet over voldoende bekwaam personeel beschikken om specifiek ook de opdracht naar behoren te kunnen uitvoeren. De inschrijver is verplicht hiertoe een ondersteunend document toe te voegen met een opgave van het personeel dat zal worden ingezet bij de realisatie van de opdracht. In deze opgave vermeldt de inschrijver de diploma's waarover dit personeel beschikt alsook hun beroepskwalificaties en ervaring binnen de eigen onderneming of opgave van de elders verworven competentie. In het bijzonder zal hij vermelden wie van deze personeelsleden de ploeg zal aanvoeren, permanent bereikbaar zal zijn en der Nederlandse taal machtig te zijn met het oog op de veiligheid en de controleingrepen tijdens de uitvoering. (contacten met preventiedienst van de aanbestedder, de eventuele veiligheid en gezondheidscoördinatoren, architecten ingenieurs en de leidende ambtenaar)*
- *De inschrijver zal tevens melding maken van het gedeelte van de opdracht dat hij in onderaanneming wenst uit te besteden, met identificatie van de voorgestelde onderaannemer, samenstelling van de ploeg van de onderaannemer en aanduiding van de ploegbaas welke aan dezelfde permanente bereikbaarheid moet voldoen en aan dezelfde taalverteisten onderworpen is omwille van dezelfde coördinatie en veiligheidsredenen.*
- *De inschrijver verstrekt, in het kader van zijn offerte, een verklaring met een beschrijving van de technische uitrusting, de maatregelen om de kwaliteit te waarborgen en de mogelijkheden van de onderneming op vlak van studie en onderzoek;*
- *De inschrijver verstrekt, in het kader van zijn offerte, een verklaring met de vermelding van de systemen voor het beheer van de toeleveringsketen en de traceersystemen die de inschrijver kan toepassen in het kader van de uitvoering van de overheidsopdracht.*

- **Technische uitrusting voorraden en stock**

- *De inschrijver verstrekt, in het kader van zijn offerte, een toelichtingsnota met een verklaring waarin de systemen worden opgegeven voor het beheer en de opvolging van de toeleveringsketen die hij bij de uitvoering van de opdracht kan toepassen: hierbij zal hij verplicht volgende elementen moeten attesteren:*
  - Opgave van de stock aan grondstoffen welke afdoende moet zijn om de uitvoeringsplanning zonderr onderbreking te kunnen naleven*
  - Opgave van de stock aan afgewerkte producten welke voldoende moet zijn om onmiddellijk de opdracht te kunnen aanvatten*
  - Opgave van het bestelsysteem en leveringssysteem dat door de inschrijver tter beschikking wordt gesteld (verduidelijking rond elektronisch communicatieplatform, verpakkingssysteem, verzendingssysteem, uitlevering via eigen transport of contracten met transporteurs en koerierdiensten)*
  - De inschrijver voegt hieraan een afschrift toe van de certificaten die door officieel erkende instituten of diensten voor kwaliteitscontrole zijn opgesteld, waarin de overeenstemming van goed geïdentificeerde producten wordt bevestigd door middel van referenties naar technische specificaties of normen*

- *De inschrijver verstrekt, in het kader van zijn offerte, de maatregelen inzake milieubeheer die hij kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht. de inschrijver zal hiertoe bij zijn offerte het bewijs voegen dat zijn onderneming gecertificeerd is volgens de norm ISO 14001 en/of EMAS of via andere bewijsmiddelen, die aantonen dat hij de schadelijke effecten van zijn activiteiten op het leefmilieu kan minimaliseren en zijn milieuprestatie permanent kan verbeteren.*

- *De inschrijver verstrekt, in het kader van zijn offerte, een verklaring welke de werktuigen, het materieel en de technische uitrusting vermeldt waarover de dienstverlener of de aannemer voor het realiseren van de opdracht zal beschikken. Hij geeft in detail voor deze bedrijfsmiddelen op of deze zijn eigendom zijn, ingehuurd worden of zullen ingehuurd worden met bevestiging van de beschikbaarheid gedurende de uitvoeringstermijn, in renting of i n leasing en tevens opgave van het fabricage) bouw- of constructiejaar*

ONS AANBOD VOOR INTERNE OPLEIDINGEN OP UW MAAT

ALL-IN TARIEVEN GEDURENDE HET ACADEMIEJAAR 2023. 2024

De opleidingen welke we op uw maat in uw instelling kunnen verzorgen, en dit zowel nederlandstalig als franstalig vindt u terug op onze website : <https://www.caru-commv.be>

Voor al deze seminaries voorzien we een **syllabus en power point** presentatie welke digitaal (gratis) ter beschikking worden geseld van de deelnemers.

De opgegeven prijzen blijven onveranderd van toepassing tijdens het volledige academiejaar 2023-2024.

Aanvragen voor deze sessies kunnen **bij eenvoudige mail** gericht worden aan info@caru-commv.be OF rudiclaeys@telenet.be met vermelding van de gewenste sessie en de vooropgestelde uitvoeringsperiode

De exacte uitvoeringsdata worden dan in gemeen overleg afgesproken.

U dient enkel uren passend lokaal te voorzien, wij zorgen voor laptop en beamer ter ondersteuning van de sessie

NOPG BESCHIKBARE HANDBOEKEN

HANDBOEK masterclass 2022 “ADMINISTRATIEF EENVOUDIGER STRUCTUREN VAN HET AANKOOPPROCES VIA INTERNE DELEGATIE ”

Voor de geïnteresseerden zijn **nog een paar exemplaren beschikbaar** van het handboek van masterclass 2022

Kostprijs : 30,00€. Inclusief verzending

Bestelling via mail aan info@caru-commv.be IF rudiclaeys@telenet.be met opgave van leverings en facturatieadres

HANDBOEK masterclass 2023 EERSTE DEEL “ VIJF JAAR PRAKTIJK TOEPASSING WOO CAPITA SELECTA”

AANSPRAKELIJKHEID MANDATARISSEN NEN BESTUURDERS
VERPLICHT RAMING
PRIJSNAZICHT EN ABNORMALE PRIJZEN
CONTRACTUELE BEPALINGEN BIJ ONDERAANNEMING

Kostprijs : 50,00€. Inclusief verzending

Bestelling via mail aan info@caru-commv.be IF rudiclaeys@telenet.be met opgave van leverings en facturatieadres

HANDBOEK masterclass 2023 TWEEDE DEEL “ VIJF JAAR PRAKTIJK TOEPASSING WOO SELECTIE EN GUNNINGCRITERIA”

Kostprijs : 30,00€. Inclusief verzending

Bestelling via mail aan info@caru-commv.be IF rudiclaeys@telenet.be met opgave van leverings en facturatieadres

MASTERTCLASS VOORJAAR 2024

INSCHRIJVINGSFORMULIER

CARU MASTERCLASS 2024 **DERDE DEEL** :

“VIJF JAAR PRAKTIJKTOEPASSING VAN DE W.O.O. DE JUISTE KEUZE VAN DE PLAATSINGSPROCEDURE EN DE VERSCHILLENDE METHODES VOOR EEN PERFORMANTE PLAATSING”

DINSDAG **12 MAART 2024** HOLIDAY INN Kattegat 1 HASSELT

DONDERDAG **21 MAART 2024** VANDER VALK Akkerhage 10 GENT

te mailen aan rudiclaeys@telenet.be met vermelding Hasselt of Gent

GEGEVENS DEELNEMENDE ORGANISATIE

Maatschappelijke benaming :

Adres Maatschappelijke zetel

Ondernemingsnummer

CURSIST

Naam en voornaam:

Postcode en gemeente:

E-mail

FACTURATIEADRES:

Maatschappelijke benaming:

ondernemingnummer

Straat en nummer:

Postcode en gemeente:

Facturatie per e mail :

Het bestuur verbindt er zich toe het inschrijvingsgeld **ALL-IN** ten belope van 250,00 € te betalen binnen de dertig dagen na ontvangst van de factuur.

Gratis annulatie tot 1 maart 2024, na deze datum blijft het volledige bedrag verschuldigd

In het tarief zijn zowel uw deelname aan de studiedag , de catering , als het Handboek “ VIJF JAAR PRAKTIJKTOEPASSING VAN DE WET OVERHEIDSOPDRACHTEN” deel 3 GUNNINGWIJZEN EN GUNNINGMETHODES inbegrepen

datum,

handtekening,

functie